

REINICIAR EL SISTEMA D'ARXIUS I GESTIÓ DOCUMENTAL DE CATALUNYA

APORTACIONS DE L'ASSOCIACIÓ D'ARXIVERS – GESTORS DE DOCUMENTS DE CATALUNYA PER REVITALITZAR ELS ARXIUS I LA GESTIÓ DOCUMENTAL DE CATALUNYA

1

EL SISTEMA D'ARXIUS DE CATALUNYA (SAC)

El Sistema d'Arxius de Catalunya està regulat per la Llei d'Arxius i Gestió de Documents 10/2001, modificada en la 20/2015 per raó de la necessària adaptació a la Llei 19/2014 de Transparència, Accés a la Informació i Bon Govern. Aquest Sistema s'ha articulat des del 2001 amb força mancances i mai de manera completa. El seu desplegament ha estat lent, en alguns punts ha estat adequat i en molts altres insuficient. La voluntat de la professió davant la nova legislatura és sol·licitar una millor atenció en aquesta estructura. Per a fer-ho ens complau de fer-los arribar algunes iniciatives que permetran revertir una situació que durant la darrera legislatura s'ha acabat produint: l'allunyament de les polítiques en matèria d'arxius i gestió documental de la realitat que cospa la professió.

D'entrada hi ha dos aspectes que han estat un llast i que no tenen a veure pura i exclusivament amb la manca de pressupost, les seves retallades o la manca de recursos humans.

- a) La manca d'empatia del departament de Cultura els darrers cinc anys amb els professionals. Poc diàleg i poca utilització del mecanisme de debat que permet la llei d'Arxius, com és el Consell Nacional d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya. Aquest consell només es va convocar dues vegades quan s'hauria d'haver convocat un mínim de 10 vegades als efectes de retre comptes de les polítiques realitzades i per a conèixer de primera mà la realitat del sector.
- b) La manca d'idees i la circumscripció del paper dels arxius a la seva funció més patrimonialista, deixant de banda de manera preocupant a la gestió documental, just en el moment en què es va evidenciar la seva necessitat per a guiar part de les polítiques de transparència i accés a la informació. La gestió documental és, a més, la indústria dels arxius, i ha estat abandonada de tota política i iniciativa d'impuls, essent contraproduent pel desenvolupament econòmic i professional del nostre sector.

Els perjudicis d'aquests dos aspectes han derivat en una situació de respiració assistida a un Sistema d'Arxius de Catalunya que disposa de 323 arxius distribuïts per tot el territori, des dels arxius de la Generalitat, la Xarxa d'Arxius Comarcals, els arxius municipals, els arxius de les universitats, del Parlament, del sistema de Salut de Catalunya, entre molts d'altres. La gestió documental, per altra banda, és la metodologia emparada per la llei d'Arxius que articula l'accés a la informació pública des del 2001 i ara, a la llum de la llei de Transparència, empara les funcionalitats de les polítiques de publicitat activa tal com s'especifica als articles 5.2, 5.4, 6.1, i 19.3.

ONZE ACCIONS POSSIBLES

Pensant en positiu i creient fermament que el nou Govern i la nova conselleria de Cultura pot revertir aquesta situació proposem onze d'accions possibles a realitzar des del minut 1 de l'inici de la legislatura. Aquestes són les següents:

- 1) **Convocar amb urgència el Consell Nacional d'Arxius i Gestió Documental**, organ col·legiat que permet avaluar la situació del Sistema d'Arxius de Catalunya, per a realitzar una diagnosi de la situació actual i proposar mesures que permeti el reinici de les polítiques actives en matèria d'arxius i gestió documental. El CNAGD haurà de reiniciar el seu ritme de sessions semestrals amb la reactivació de la comissió permanent que li va associada amb reunions trimestrals.
- 2) Reforçar l'organigrama de la Direcció General d'Arxius, Biblioteques, Museus i Patrimoni. El parer de la professió, atenent que en la legislatura anterior aquesta direcció ja existia, és que hi ha massa competències juntes. La nostra proposta és la **creació d'una Direcció General d'Arxius i Gestió Documental** a fi i efecte d'enfortir la gestió de tots els equipaments del SAC però sobretot d'impulsar programes actius de gestió documental per a l'administració pública catalana, davant de la necessitat de potenciar les solucions en matèria de transparència i accés a la informació. Aquesta pota de tota l'estructura és la més feble davant la manca d'empenta del departament de Cultura.
- 3) Iniciar el **seguiment continuat de l'estat d'implementació del document *Línies prioritàries de departament de Cultura en matèria d'arxius i gestió documental*** aprovades al Consell Nacional d'Arxius i Gestió Documental del passat 11 de juny de 2015. Aquesta seguiment preveia reunions mensuals amb el conseller, però des d'aleshores només s'ha fet una reunió de seguiment. Aquestes *Línies* articulen un seguit de passos pràctics i concrets

per dinamitzar el Sistema d'Arxius de Catalunya de gran vàlua però que necessiten convicció política.

- 4) D'entre aquestes línies convé destacar **la necessitat d'iniciar ràpidament el Registre d'Arxius de Catalunya**, estructura de control ja definida en el decret 190/2009, però que no hi ha hagut manera de començar-lo. Disposar d'un registre oficial i reconegut dels arxius de Catalunya és la millor manera de conèixer de primera mà quina situació real tenim i, a continuació, definir polítiques amb ple coneixement.
- 5) **Incloure urgentment el departament de Cultura en el conveni subscrit pel departament de Governació, les quatre diputacions catalanes, les dues entitats municipalistes i el Consorci de l'Administració Oberta per al desplegament de polítiques i solucions en matèria de transparència i accés a la informació.** Tots aquests agents van iniciar el 2015 un treball conjunt i potent que oblida però, el paper de la gestió documental. Aquesta inclusió mostraria la voluntat del departament de Cultura de defensar quelcom que li pertoca, de fet, per llei, a la llum de la llei d'arxius i de la pròpia de transparència.
- 6) **Repensar les funcions i el paper de l'Arxiu Nacional de Catalunya**, un gran equipament que no està a l'alçada de la Biblioteca de Catalunya o dels Museus Nacionals. Un gran equipament que ho és de nom, però no d'estatus. Caldria equiparar-ne el pressupost i els recursos humans i dotar-lo del protagonisme necessari a Catalunya i a nivell internacional promocionant la seva inclusió en el *Forum of National Archivists* del Consell Internacional dels Arxius. La primera acció que caldria fer, però, seria designar un director de l'Arxiu Nacional i resolent la situació d'interinitat que es viu des del passat mes d'abril del 2015.
- 7) **Potenciar la Xarxa d'Arxius Comarcals** per continuar dotant de servei en matèria d'arxius i gestió de documents a totes les comarques catalanes. Cal acabar els dos equipaments que encara manquen a Les Garrigues i a l'Alta Ribagorça i dotar de recursos a la XAC per a reforçar la manca de dipòsits que comença a ser alarmant. El seu paper en gestió documental i impuls de polítiques de transparència i accés a la informació en els petits municipis també hauria de ser reconegut i **la necessitat d'un acord marc entre les quatre diputacions catalanes i la Generalitat** per promoure accions comunes, absolutament prioritari.
- 8) En aquest mateix sentit caldria **reforçar el paper de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental**. Aquesta comissió, existent ja des del 1990, ha regulat el règim d'accés a la documentació pública des de molt abans de les lleis de transparència. Ha assolit un grau de presència en les administracions catalanes notable, però mai prou sòlid com perquè l'eliminació

de documentació pública s'hagi realitzat sempre de manera normalitzada, segura i legalment. Porta creades més de 800 taules d'accés i avaluació documental (TAAD) establint una metodologia d'avaluació i oxigenació de les administracions molt potent que ha permès l'eliminació de més de 75 km de documents en els darrers 10 anys sense produir mai cap incidència, ni impedit l'accés a cap documentació sensible. La CNAATD ha de guanyar en rang a fi i efecte d'interoperar amb l'APDCAT i la CGAIP a un mateix nivell i dotar de sentit la disposició addicional sisena de la llei de Transparència catalana. **La capacitat inspectora per verificar l'eliminació incorrecta de documentació és una arma molt potent per lluitar contra la corrupció** i el paper dels arxivers en aquest escenari ha de ser reivindicat i potenciat.

- 9) **Convé millorar la comunicació de les accions que realitza el departament de Cultura en matèria d'arxius i gestió documental.** Aquest aspecte va ser molt deficitari durant la darrera legislatura tant a nivell de notes de premsa com a nivell de xarxes socials. També convé enfortir el Portal d'Arxius de Catalunya i el Portal Arxius en Línia com a vies de comunicació i difusió del patrimoni documental català.
- 10) **Redactar una política d'adquisicions del patrimoni documental català** que reguli específicament quins criteris s'utilitzaran per a fer donacions, cessions en comodats, dipòsits o altres figures de dret que permetin la incorporació de fons documentals siguin textuals, fotogràfics, audiovisuals o els que s'especifiquin. La manca d'aquest instrument ha fet que en els darrers anys s'hagin pres decisions totalment indiscriminades i aleatòries en la disposició de fons en equipaments poc pertinents o en la destinació de massa diner públic a l'adquisició de fons documentals de dubtosa vàlua.
- 11) **Iniciar l'elaboració d'un Pla Nacional de Preservació Digital** que doni resposta a les necessitats administratives de disposició d'un Arxiu Digital de Catalunya i a les necessitats de preservació del patrimoni documental del present. A la llum del coneixement expert i amb la participació de tots els agents implicats, vetllar pel present ens garantirà la memòria del futur.

Amb aquestes onze accions volem obrir una línia de debat fructífer i positiu que permeti treballar conjuntament decisions que permetin reiniciar el Sistema d'Arxius de Catalunya, l'estructura d'estat de Catalunya, que no necessita un estat per a poder-lo disposar.

Associació d'Arxivers – Gestors de Catalunya
Barcelona, 18 de febrer de 2016